

Laczkó András

PARDI ANNA ISKOLÁI

Gyakorlatilag Pardi Annával lett volna a legkönnyebb iskoláiról beszélgetnem, hiszen egy tanévig ugyanabban az intézményben tanultunk, s kollégiumunk is azonos volt. Csakhogy, ő erre alig és nem szívesen „révedt” vissza (alább kiderül majd, hogy miért). Amikor a nyolcvanas években egy fogadáson találkoztunk, akkor egyáltalán nem emlékezett rám, bárhogyan igyekeztem felvilágosítani az 1964-es évről. Annyit megjegyezett szavaimból, hogy szerkesztő voltam (vagyok), s néhány héten belül írt pársoros levelet, illetve küldött néhány verset. A levél így kezdődött: „Kedves Laczkó János...” Nem sajtíthattam ki nagybátyán nevét, ezért némi iróniával válaszként leírtam, hogy az újbóli bemutatkozáshoz névkártyát is mellékelek. Nem tudom, hogy ennek volt-e a közvetlen eredménye, hogy a kilencvenes évek elejétől megtanulta a nevemet.

1998 őszén a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban volt egy izraeli irodalmi-művészeti est, aminek befejezése után Pardi Anna szólított meg, s adott át verset, hogy szeretné olvasni a Hévíz folyóiratban. „Vidéken vannak jó lapok, s én örülök, ha ott is megjelenhetnek” - mondta, s nyilván komolyan gondolta.

Szavai nyomán én viszont azon gondolkodtam el, hogy a Hévíz folyóiratban indított sorozat férficentrikus. Nem szándékosan alakul így, de a tények ezt mutatják. A felismerés kapóra jött, hogy megkérdezzem Pardi Annát iskoláiról. Legelőször arról, hogy szülei, családja fölkészítették az iskolára, illetve náluk az idősebbek miként vélekedtek az iskoláról.

- Félárva voltam, apám huszonnégy évesen meghalt a II. világháborúban. Ő a halálöszönt örökítette rám, milyen félelmetes hely a föld, a történelem, ahol millió ártatlan életet olthatnak ki, időről-időre. Anyám varrónő volt, kiváló értelmi képességekkel, ám a szegényparaszti familiáris helyzet nem tette lehetővé számára a továbbtanulást. Ő ezt egy életen át fájalta, az iskoláról felsőfokú elragadtatással beszélt. Így hát én imádtam tanulni. S még ma is.

- Ki tanított meg írni-olvasni? Könnyen tanultál?

- Lovas Ilona tanító néni, aki ma Esztergomban él, tanított meg a betűvetésre, a Gorkij szerint titokzatos fekete jelek kommunikatív tudományára.

Aztán jött a skarlát, a római számok oktatása kimaradt, ma sem tudom azokat negyventől fölfelé jelölni. Könnyen, szívesen tanultam.

- Kisiskolásként mi minden érdekelt?

- Kisiskolásként a francia romantikus írók vonzottak elsősorban: Dumas, Victor Hugo. A vésztői református pap gazdag könyvtárát kölcsönzési lehetőséggel nyitotta meg nekem, a kisiskolásnak, a szüleim egy szívessége viszonzásaképp. Rengeteget olvastam, mohón, idegen kultúrákért rajongva, az ötvenes évekbeli sáros, sárréti faluból elvágva. A szülők többes száma onnan van, hogy anyám három éves koromban férjhez ment egy henteshez, így lett nevelőapám, messzi nem az igazi.

- Életrajzi adataidra nézve - gondolom - éppen úgy voltál kisdobos, úttörő, mint nemzedéked sok-sok tagja. Szeretted ezeket a szervezeteket?

- Igen, voltam kisdobos és úttörő, mint szinte mindenki akkoriban. Telitorokból énekeltük a Valahol a Volga mentént. A május elsejei fellobogóztott ünnepségek, a harsány indulók közösségformálónak tüntek. A padláslesöprések, a beszolgáltatások már kevésbé. Rákosi egyszer két újságírót küldetett a falunkba, milyen vidáman énekel az alföldi kisdobosok, a kalendárium 51-ben őrzi e fotót. A képen nem én vagyok. Mostohaapám a kulklétet súrolta, állítólag a helyi tanácsban valaki noha végig kitűnően végeztem el a nyolc osztályt, egyetlen négyes osztályzat nélkül, meg akarta akadályozni a továbbtanulásomat. Micsoda idők!

- Miért választottad Szeghalmot középiskolai tanulmányaid színhelyéül, s hogyan sikerült beilleszkedned, átvenned, elfogadnod a hagyományokat?

- A szeghalmi Péter András Gimnázium puritán légkörére, kiváló tanári karára csak mély hálával tudok visszaemlékezni. Kemény embereket adtak a végekről az országnak. Az 1926-ban létesített reálgimnáziumnak klerikális hagyományait azonban eltitkolták előtünk, hogy református intézmény vagyunk. Mit sem tudtunk például a szeghalmi cserkészcsapat kézben tartott égő szívet ábrázoló címeréről. Egyet tudok a lélekről - Isten közelségére vágyik - állapította meg naplójában az idős Tolsztoj. Én olyan generáció tagjaként nevelkedtem, amely évtizedekben dühöngött az ateizmus, az egyoldalú marxista ideológia. Nem is tud-

tunk sok érzelmi, indulati kérdést kézbentartani, kezelni, anticserkészékként. A tanárok közül, vizsztatérve a kérdéstartalomhoz, Aradszki Pálra és Fülöp Károlyra emlékezem vissza a legszívesebben. Az utóbbi Juhász Gyula autogrammal ellátott kötetével ajándékozott meg a modern magyar irodalomban tanulóként elért teljesítményemért. 1961 a dátum. A szeghalmi gimnáziumban én egy vérszenes komoly leányzó voltam. Mivel matematikában és tornában gyengébbnek bizonyultam, a négy esztendő alatt felmentettként lapítottam a testnevelési órákon. Matekból ugye a kerülőút nem imaginálódhatott. A felmentés következtében soha egy iskolabulira, bárra nem mehettem el. A diszkrimináció Sándor Jenő igazgató úr jóvoltából történt. Aki nem tud tornázni, az ne tudjon táncolni se - dörögte az amúgy jó pedagógus diri. Így aztán megint csak maradtak a könyvek, Stendhal, Ady, József Attila. Ám ez a tiltás a debreceni években ellenkezőjére váltott.

- *Azonnal a debreceni egyetemet választottad vagy kitérővel érkeztél a KLTE-re?*

- Én az ELTE nappali bölcsésztagozatára jelentkeztem, de a sikeres felvételt követően helyhiány miatt oda nem vettek fel. Pestre jöttem 1963-ban a kitűnő érettségit követően, az akkori idők szellemének megfelelően, egy év gyakorlati munkára, a Beloiannisban dolgoztam két műszakban, meosként. Anyámnak a Vésztőn vendégszereplő Béres Ferenc azt tanácsolta, vidékiként ne reménykedjem a fővárosi felvételen. Próbálkozzam Debrecenel. A tanácsot megfogadva sikeresen kezdtem el magyar-orosz szakon tanulmányaimat Debrecenben, 1964-ben - és dicstelenül, könnyek közt mondtam búcsút a városnak az év végén.

- *Emlékezetemben lassan legenda lesz a Benczúr Kollégium, hiszen bármilyen furcsa, a nagy létszámú hálószobák valahogyan mégiscsak „összetartottak” minket.*

- Elfoglult vagyok a Benczúr irányában. Tizenketten laktunk egy kollégiumi szobában, a Nyírségből, Borsodból, Békésből jött lányok. Ez a létszám a heterogén összetételt nem jól oldotta meg. A kollégium igazgatónője utálta a feltűnő külsejű lányokat. Én az voltam. Semmi kompromisszumot nem tűrtem el sem magamban, sem magam körül. Egy félelmetesen öntörvényű fiatal kereste önnön törvényeit. Az ifjúság sebzdőzésekre, viharos önmegismerési folyamataira nekem a Benczúr egyfajta vidéki, szűk látókörű légköre nem jó terepet biztosított. Az igazgatónővel kölcsönösen utáltuk egymást. Persze, azért feledhetetlen diákélmények kapcsolnak vissza nosztalgia reléken ahhoz a távoli kollégiumhoz. Hangulatosabb volt a pesti di-

akothonnál, de a pestiben ketten laktunk egy szobában, a Rádayban, mekkora különbség ez már személyi feltételekben is.

- *Céloztál már arra, hogy Debrecent sírva hagytad el. Azt 1964-ben a hallgatóság tudta, hogy erkölcsi okok miatt tanácsoltak el. Csaknem huszonöt év után megvilágítanád a hátteret...*

- Én kialakulatlan személyiség voltam, a szép irodalmat imádtam, de tanár sose akartam lenni, mint ahogy feleség, anya sem. Radikálisan különböztem a konvencionálisan elfogadott életér normáktól. A professzorokra nem emlékszem vissza, lévén komolytalan periódusban, anarchista, lázadóként nem az órák látogatásáról voltam híres. Az *ügyem* ennek folyamánként adódott. Egy feltűnően szép évfolyamtársnőm botrányba keveredett. Három orvostanhallgató megerőszkolta. Jellemző a férfisovinizmusra, hogy a bölcsészlányt, az *áldozatot* az ország valamennyi egyeteméről kicsapták, míg a három fiatalembernek semmi baja nem lett. Tanúként engem is beidéztek a fegyelmi tárgyalásra. Majd pusmogó rémhíreket hallottam innen is, onnan is. *Ki élt még a Nanihoz hasonló bulizó szabadságban?* - *Én* - vágtam rá rögtön. Ugyanis egy Sebestyén Hunor nevezetű IV. éves orvostanhallgatóval jártam, aki gitározott éjszakként a Bikában is. Példát kell *statuálni*, így meglett az én koncepció perem is, két félre függesztettek tanulmányaim folytatása alól. Aminek én nagyon örültem, mivel visszalibeghettem az imádott fővárosba, és bekerülhettem végre céljaim központjába, az ELTE-be. Viszonyom Debrecenhez felemás. A maradandóság városa nem tudott megtartani egy nagyonis nyugtalan lelket. Nincs mit egymás szemére vetnünk. A farizeus képmutatást viszont ott tapasztaltam meg először. A villalakás, ahol sűrűn megfordultam ahhoz képest a második kertben H...s professzor ácsorgott olykor, ellenőrizve, hol is töltik az egyetemisták szabad idejüket. Erről az erkölcsösösről fel sem tétéleztem, hogy évekig folytatott titkos viszony az egyik stréber szemináriumi társnőmmel. *Mindent elkövethetsz, csak senki ne tudja meg* - gyűlölttem ezt a szemléletet. Nyitott voltam, minden dolgom a közösségre tartozónak éreztem, ők pedig extravagánsnak nyilvánítva nem fogadtak el. Így aztán szűzen rúgtak ki az egyetemről, erkölcsi okok miatt. Hozzak orvosi papírt? - kérdeztem a bizottsági vizsgálótól - őket az nem érdekli, csak a látszat. Akkoriban, egy nagy érzelmi összetörtségből született meg a költő, természetesen, még egyáltalában nem főnikszként, hanem egy nagyon-nagyon magányos lányban élő, alkímista tűzként.

- *A fentiekkel Debrecen megtanított valamire?*

- A köznapi mentalitás Debrecenben nálam alapjaiban rázkódott meg. *Az élet bolondos is, je-lentős is* - jungi mondást én saját bőrömön megtapasztaltam, *az embernek, ez önmaga számára érthetetlen lénynek* ellentmondásaival. A lélek egy félelmetes öntevékeny, eleven valóság, amely a sorshatalmakkal úgy játszatja el drámáit, hogy az-zá leszünk, aminek elrendeltettünk. Isten egyene-sen ír görbe vonalakon.

- *Kik segítették első lépéseidet az irodalomban? S kik voltak mestereid?*

- Felfedezőim voltak: Baranyi Ferenc és Somlyó György személyében. Voznyeszenszkij és Enzensberger a barátaim voltak. Mesterem szá-mos akad; a világirodalom valamennyi jó poétája.

- *A pesti egyetem miben különbözött a debrece-nitől?*

- A pesti egyetem a szabadsággal, a többfajta lehetőséggel, az irodalmi, művészeti élet nagy vo-lumenével különbözött a debrecenitől. Falun jó gyermeknek lenni és megöregedni. Ötvennégy évesen a vidék vonz, tanyát vettem az Alföldön.

De felnőttnek lenni, valamit elérni a fővárosi nyüzsgésben lehet, vagy inkább már: lehetett.

- *Kikre emlékszer professzoraidd közül?*

- Professzorokra nem emlékszem Pesten sem, hadd hálátlankodjam. A költőbarátokra igen, akik meg nem haltak, most is elérhetőek számomra.

- *Jártál újságíró iskolába is.*

- Az újságírást a MÚOSZ kétéves iskolájában tanultam meg, 1975-ben végeztem, csak kenyér-keresetnek tekintendő.

- *Milyen iskolát látnál szívesen a XXI. század-ban?*

- Nem tudok erre érdemben választ adni, taná-ri diplomám van, de sosem tanítottam. A jövő em-bere félelmetes kihívásokkal néz szembe a XXI. században, az információrobbanás következté-ben. Én humán hálózat foglyaként élek, az Evan-gélium és a szépirodalom régi és új információs áradatában. Egyetértek Simone Weil francia val-lásfilozófusnővel. Kétféle erkölcs van, a társadalmi és a természetfeletti. Az utóbbit csak a kegyelem-ben részesültek élhetik. Az utóbbihoz tartozom.

Ágh Edit • Bál után